

SEKRETARIJAT SAVJETA ZA KONKURENTNOST i ekonomsko osnaživanje žena

presjek aktivnosti oktobar 2024. godine

Sadržaj:

Uvodne napomene	3
<hr/>	
1.	
Rodno odgovorno budžetiranje	4
1.1 Izmjena Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti	6
1.2 Izgradnja kapaciteta za ROB	6
<hr/>	
2.	
Projekat ŽIG Ženski biznis za privredna društva koja zadovoljavaju uslove iz međunarodnog dokumenta za žensko preduzetništvo IWA 34	8
2.1. Implementacija projekta	9
2.2. Potpisivanje sporazuma o saradnji u okviru projekta ŽIG Ženski biznis i info sesije	12
<hr/>	
3.	
Top Women biznis Montenegro	15
<hr/>	
4.	
Ostale aktivnosti Sekretarijata u cilju ekonomskog osnaživanja žena	16
4.1 Rodno odgovorne javne nabavke	16
4.2 Učešće manje zastupljenog pola u organima upravljanja javnih akcionarskih društava	17
4.3 Obračunavanje rodnog jaza u zaradama („gender pay gap“)	18
4.4 Neprenosivo roditeljsko odsustvo	19
4.5 Uvođenje rodne dimenzije u Uputstvo za procjenu uticaja propisa o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave (RIA)	19
4.6 Javni dijalog i promocija važnosti teme ekonomskog osnaživanja žena	25
<hr/>	

Uvodne napomene

Sekretarijat Savjeta za konkurentnost (SCC) počeo je sa radom u februaru 2019. godine, potpisivanjem Memoranduma o saradnji između Vlade Crne Gore i Evropske banke za obnovu i razvoj (EBRD). Misija SCC je da doprinosi unapređenju javno–privatnog dijaloga, jačanju konkurentnosti i stvaranju preduslova za što povoljniji poslovni ambijent u Crnoj Gori, prvenstveno kroz rad Savjeta za konkurentnost. Projekat se intezivno bavi pitanjima rodne ravnopravnosti od juna 2020. godine, od kada i Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, posredstvom Britanske ambasade u Podgorici, pruža podršku Sekretarijatu.

Aktivnosti SCC u dijelu ekonomskog osnaživanja žena usmjerene su prije svega na aktivno učešće u izradi propisa (zakonskih i podzakonskih akata) i vladinih strateških dokumenata, ali i na prikupljanje i analizu podataka koji su na raspolaganju. Kako SCC iskustvo i znanje u ovoj oblasti raste, tako se i spektar mehanizama za djelovanje širi. To govori koliko je tema horizontalna i koliko je neophodno djelovati na svim nivoima. U prethodnom periodu SCC aktivnosti su se fokusirale na učešće u izradi zakonskih i podzakonskih propisa, kao i vladinih strateških dokumenata. Kroz brojne radionice, obuke, izradu brošura i priručnika, SCC je jačao kapacitete javnog i privatnog sektora, ali i posebno važno, kada je bilo moguće, pripremao izvještaje na osnovu polno podijeljenih podataka.

Zahvaljujući dobroj saradnji sa partnerima, brojne aktivnosti su uspješno realizovane. Ključne aktivnosti SCC na polju ekonomskog osnaživanja žena i unapređenju rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori odnose se na:

- ▶ uspostavljanje zakonskog osnova za rodno odgovorne javne nabavke;

- ▶ pripremu preduslova za uvođenje rodno odgovornog budžetiranja, kao ključni alat za bolju i pravičniju raspodjelu javnih finansija;

- ▶ izradu rodne analize Programa za unapređenje konkurentnosti;

- ▶ komentari na Zakon o radu i identifikacija razlika u zaradama za isti rad ili rad jednake vrijednosti;

- ▶ komentari na Zakon o privrednim društvima u cilju uvođenja obaveznog učešća manje zastupljenog pola u organima upravljanja javnih akcionarskih društava;

- ▶ identifikovanje „ženskih biznisa“, ali i izazova sa kojima se suočavaju kompanije u vlasništvu žena u domenu dostupnosti finansiranja (projekat „ŽIG Ženski biznis“).

SCC je u prethodne tri godine objavio i brojne publikacije na razne teme iz oblasti ekonomskog osnaživanja žena i rodne ravnopravnosti, kako bi predstavnicima resornih institucija, poslovnih udruženja i zainteresovanim stranama na praktičan i jednostavan način približili određena rješenja koja je potrebno implementirati u praksi, a kako bi se stanje u ovoj oblasti unaprijedilo. Sve publikacije su objavljene na sajtu SCC-a (<https://scc.org.me>), na društvenim mrežama i podiljene sa svim SCC partnerima putem mail-a i/ili u štampanoj formi. Nekoliko publikacija je dostupno i na engleskom jeziku.

U nastavku slijede aktivnosti koje su bile u fokusu rada SCC-a tokom 2024. godine, uz podsjećanje na brojne druge koje se realizuju u kontinuitetu.

1. Rodno odgovorno budžetiranje

Rodno odgovorno budžetiranje nam daje priliku da kroz bolju raspodjelu javnih finansija unaprijedimo pravednost u društvu. Ono promovira mjerljivost i efikasnost politika jer omogućava praćenje rezultata iz perspektive korisnika politika i njihove potrebe. To znači da dizajn politike mora odgovoriti na različite potrebe i interese muškaraca i žena. Kako bi se to postiglo proces razvoja te politike treba biti otvoreniji, uključujući podjednako muškarca i ženu, kao i najmarginalizovanije podgrupe tih grupa. Na taj način, kroz rodno odgovorno budžetiranje, podstiče se i napredak demokratije, jer procesi kreiranja politika i odlučivanja postaju transparentniji i inkluzivniji, što može doprinijeti suzbijanju korupcije i jačanju odgovornosti javnog sektora.

Sa partnerima, SCC intenzivno radi na uvođenju rodno odgovornog budžetiranja u javne finansije od septembra 2021. godine. Pristup Sekretarijata je sistemski i ima za cilj postizanje rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori do 2025. godine. U skladu sa ciljem 1. Strategije za rodnu ravnopravnost, koja je usvojena u julu 2021. godine i mjerom 1.6, koja predviđa uvođenje rodno odgovornog budžetiranja u sistem upravljanja javnih finansija, SCC je pokrenuo javni dijalog o rodno odgovornom budžetiranju sa svim zainteresovanim stranama. Od 2021. godine dijalog je omogućio diskusiju o statusu rodno odgovornog budžetiranja u Crnoj Gori od strane velikog broja predstavnika **institucija** (Skupština Crne Gore, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo finansija i socijalnog staranja - Direkcija za planiranje državnog budžeta, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava, Ministarstvo odbrane- Generalštab Vojske Crne Gore, Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Državna revizorska institucija, Investiciono razvojni fond itd), **međunarodnih partnera** (Evropska banka za obnovu i razvoj (EBRD), Ambasada Velike Britanije u Crnoj Gori, Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju (OSCE), Delegacija Evropske Unije, Međunarodna organizacija rada (ILO), Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i **lokalnih samouprava i nevladinog sektora**. Akteri bi predstavili plan rada na temu rodno odgovornog budžetiranja, nakon čega je uslijedio dijalog usmjeren na pripremu predloga izmjena i dopuna Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti i uvođenje rodno odgovornog budžetiranja. Od 2021. godine do danas su održana tri javna dijaloga: u septembru 2021. godine, oktobru 2022. godine i u aprilu 2023. godine.

Sa partnerima su postignuti sljedeći rezultati:

- ▶ **Promijenjen budžetski cirkular** u cilju uvođenja

rodne perspektive i prikupljanja predloga budžetskog planiranja na rodno odgovoran način, čime je Ministarstvu finansija omogućeno da prikupi informacije i pripremi izvještaje o rodno odgovornom budžetu.

- ▶ Usvojeno je novo **Uputstvo za korisnike budžeta** koje uključuje rodnu perspektivu kako bi budžetski korisnici pripremili budžetski cirkular i definisali rodne ciljeve i rodne indikatore koji se unose u informacijski sistem za upravljanje javnim finansijama. Uputstvom su integrisani elementi programskog budžeta, u skladu sa Odlukom o načinu pripreme i sadržaju programskog budžeta potrošačkih jedinica, kao i drugi neophodni aspekti planiranja budžeta za narednu godinu.

- ▶ **Informacioni sistem za upravljanje javnim finansijama** je dopunjen kako bi uključio rodno odgovorne ciljeve budžeta i rodne indikatore za praćenje sprovođenja budžetskih programa. Kako bi generisali informacije koje treba unijeti u informacijski sistem za upravljanje javnim finansijama, na zahtjev Ministarstva finansija, Sekretarijat je pripremio **rodno budžetsku izjavu** koja obuhvata: podatke o budžetskom programu; analizu stanja u sektoru sa fokusom na rodne nejednakosti; mjere za sprovođenje u okviru budžetskog programa u cilju unapređenja stanja u dijelu koji se odnosi na rodni jaz između muškaraca i žena, koji je prepoznat analizom stanja u sektoru; očekivane rezultate programa nakon primjene predloženih mjera i rodne indikatore za praćenje rezultata i programa budžeta.

- ▶ Na zahtev Ministarstva finansija, Sekretarijat je pripremio **Metodologiju procjene uticaja budžeta na rodnu ravnopravnost**. Svrha metodologije je obezbjeđivanje podrške institucijama državne uprave u integrisanju rodne perspektive u budžet. Razumijevanje kako iz rodne perspektive osmisliti, planirati, implementirati, pratiti i evaluirati (i) uticaj budžeta na rodnu ravnopravnost – prvenstveno sa stanovišta izrade srednjoročnog budžetskog okvira kao sastavnog dijela smjernica makroekonomske i fiskalne politike – i (ii) budžetske programe i javne investicione projekte, povećava njihovu društvenu relevantnost i osjetljivost. Metodologija se primjenjuje za procjenu rodno uticaja kad je u pitanju izrada predloga novih politika kod definisanja srednjoročnog budžetskog okvira, budžetskih programa i javnih investicionih projekata.

- ▶ Ministarstvo finansija je usvojilo **Smjernice za izvještavanje o izvršenju rodno odgovornog programskog budžeta** kao dokument za zaposlene. Model izvještavanja o realizaciji programskog budžeta, zasnovan na rezultatima koje Smjernice predviđaju, je da potrošačke jedinice izvještavaju i o realizaciji rodno indikatora učinka, rodno ciljeva i ciljnih vrijednosti na relevantnim obrascima propisanim od strane Ministarstva finansija. Informacije o učinku su sastavni dio godišnjeg izvještaja o izvršenju budžeta. Polugodišnje i godišnje izvještaje o izvršenju budžeta, kojima se prati napredak u ostvarenju definisanih rodno

Sedma sjednica skupštinskog Odbora za rodnu ravnopravnost, april 2024. godine

Na sjednici je razmotren Konačan izvještaj Državne revizorske institucije o reviziji uspjeha „Uspješnost sprovođenja rodno odgovornog budžetiranja u Crnoj Gori“ i Regionalna paralelna revizija učinka realizacije Cilja održivog razvoja 5 - Postizanje rodne ravnopravnosti.

ciljeva programa/aktivnosti/projekata, potrošačke jedinice dostavljaju putem informacionog sistema za upravljanje budžetom (BMIS) u skladu sa uputstvom dostavljenim od strane Ministarstva finansija. Godišnji izvještaj o izvršenju programskog budžeta ukazuje na izdatke vezane za rodne programe i obuhvata finansijske podatke i informacije o nefinansijskom učinku.

► **Skupština Crne Gore** je organizovala nekoliko sjednica Odbora za rodnu ravnopravnost na kojima je sprovela ex-ante rasprave o uticaju budžeta na rodnu ravnopravnost.

► U saradnji sa Budžetskom kancelarijom Skupštine Crne Gore, a u smjeru podizanja svijesti o rodno odgovornom budžetiranju i transparentnosti budžetskog procesa za raspodjelu javnih finansija u cilju dostizanja rodne ravnopravnosti, Sekretarijat je dao doprinos u razvoju informativnog materijala. **Informativni materijal na temu „Rodno odgovorno budžetiranje“** obuhvata: osnovne informacije o rodnoj ravnopravnosti; zašto je budžet, kao politički dokument, važan za postizanje ciljeva rodne ravnopravnosti; šta predstavlja budžet i zašto je rodno odgovorno budžetiranje važno i na kraju, kakav je zakonski okvir i kakvo je trenutno stanje sa rodno odgovornim budžetiranjem.

DRI je pripremila izvještaj **„Uspješnost sprovođenja politike rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori“**. U ovom dokumentu DRI je analizirala aktivnosti preduzete od strane institucija u cilju sprovođenja politike rodne ravnopravnosti i identifikovala nedostatke i probleme u toj oblasti.

U okviru rodne agende, SCC je pripremio dokument Rodno odgovorno budžetiranje u Crnoj Gori 2020 – 2023, koji sadrži ključne aktivnosti i zaključke na temu rodno odgovornog budžetiranja za navedeni period.

ROB nam daje priliku da kroz bolju raspodjelu javnih finansija unaprijedimo pravednost u društvu. Ono promoviše mjerljivost i efikasnost politika jer omogućava praćenje rezultata iz perspektive korisnika politika i njihove potrebe. To znači da dizajn politike mora odgovoriti na različite potrebe i interese muškarca i žene.

Kako bi se to postiglo, proces razvoja te politike treba biti otvoreniji, uključujući podjednako muškarca i ženu, kao i najmarginalizovanije podgrupe tih grupa. Na taj način, kroz rodno odgovorno budžetiranje, podstiče se i napredak demokratije, jer procesi kreiranja politika i odlučivanja postaju transparentniji i inkluzivniji, što može doprinijeti suzbijanju korupcije i jačanju odgovornosti javnog sektora.

1.1. Izmjena Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti

Jedan od prioriteta je normiranje rodno odgovornog budžetiranja kroz izmjene i dopune Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti (Zakon). S tim u vezi, SCC je pripremio i dostavio predloge za sistemsko uređenje rodno odgovornog budžetiranja kroz izmjene i dopune Zakona, a koje su rađene u skladu sa agendom za rodno odgovorno budžetiranje i indikatorom 5.C.1. ciljeva održivog razvoja. U izmjenama i dopunama Zakona su predložene definicije: rodno odgovornog budžetiranja; rodno budžetske izjave; rodni indikatora; rodni ciljevi i rodno odgovornih izvještaja. U poglavlju „Značenje izraza“ Sekretarijat je predložio dopune člana 2 Zakona u budžetu kojima se dodaju sljedeće tačke:

“39) Rodno odgovorno budžetiranje - predstavlja uvođenje principa rodne ravnopravnosti u budžetski proces, što podrazumijeva rodnu analizu budžeta i restrukturiranje prihoda i rashoda sa ciljem unapređenja rodne ravnopravnosti;

40) Rodno odgovorna budžetska izjava je izjava ili dokument koji promoviše rodnu ravnopravnost budžetskim sredstvima obezbijavajući uključivanje rodne ravnopravnosti u odabrani budžetski program u oblasti koju pokriva;

41) Rodni indikatori – su podaci, mjera, broj, procenat, činjenica, mišljenje ili percepcija koji ukazuju na određenu situaciju, koji mjere promjene tokom vremena u odnosu na muškarce i žene i koji omogućavaju redovno praćenje i ocjenu izvršenja budžeta prema zadatim rodniim ciljevima;

42) Rodni ciljevi – ciljevi za postizanje rezultata koji doprinose smanjenju nejednakosti između muškaraca i žena u skladu sa politikom ili programom na koji se odnose i koji izražavaju volju i opredjeljenje institucija da doprinesu rodnoj ravnopravnosti;

43) Rodno budžetski izvještaj – je izvještaj o preduzetim aktivnostima Ministarstva i organa uprave, realizovanim sredstvima iz budžeta i njihov uticaj na rodnu ravnopravnost.”

U članu 18 „Smjernice fiskalne politike“ predložena je dopuna sadržine smjernica fiskalne politike:

“Na osnovu fiskalne strategije iz člana 17 ovog zakona, Vlada na predlog Ministarstva finansija donosi smjernice fiskalne politike.

Smjernice fiskalne politike iz stava 1 ovog člana donose se na godišnjem nivou za period od tri godine i sadrže: srednjoročne strateške ciljeve ekonomske i fiskalne politike od kojih je jedan rodno odgovorni cilj; osnovne makroekonomske i fiskalne pokazatelje i projekcije; limit potrošnje; nivoe bruto zarada i ostalih ličnih primanja; izdatke za penzijsko i invalidsko osiguranje i druge izdatke za socijalnu zaštitu.”

U članu 29 „Stručno uputstvo“, Sekretarijat je predložio dopunu odredbom koja se odnosi na pripremu uputstva za rodno budžetske analize programa i pripremu rodno budžetske izjave, koja glasi:

“Na osnovu smjernica fiskalne politike, Ministarstvo finansija, u maju tekuće fiskalne godine na osnovu propisa za rodno odgovorno budžetiranje koji donosi Vlada, izdaje stručno uputstvo za pripremanje rodno budžetske analize programa, njihovo kategorizovanje, definisanje rodno odgovornih ciljeva i indikatora i priprema rodno budžetskih izjave ministarstava i organa uprave.”

U članu 44 koji uređuje Izvještaj potrošačke jedinice predložena je dopuna odredbom u cilju regulisanja rodno odgovornog izvještaja.

“Potrošačka jedinica dužna je da Ministarstvu finansija dostavi tačan i potpun izvještaj o realizaciji rodno odgovornog budžeta. Rodno odgovorni izvještaj sadrži: uloge i odgovornosti ministarstva/ divizija; kako su strateški ciljevi ministarstava vezani za napredak žena i prava; koji su rodni ciljevi programa koje ministarstvo sprovodi koji imaju uticaj na rodnu ravnopravnost; koje aktivnosti i kako su se sprovele; podaci o budžetskim izdvajanjima za aktivnosti koje utiču na rodnu ravnopravnost; opis rezultata i uspjeha Ministarstva u rješavanju rodne nejednakosti; preporuke o jačanju uloge ministarstava i predlog aktivnosti za unapređenje rodne ravnopravnosti koje ministarstvo može da preuzme.”

1.2. Izgradnja kapaciteta za ROB

U saradnji sa Misijom OSCE u Crnoj Gori i Ministarstva finansija, Sekretarijat je organizovao devet obuka o rodno odgovornom budžetiranju u cilju podizanja svijesti i znanja o njegovom konceptu i primjeni. Neke od ključnih tema obuka su bile: upoznavanje sa konceptima rodnog odgovornog i programskog budžetiranja, priprema budžetskih korisnika za rodnu analizu budžeta, formulisanje rodni indikatora, popunjavanje budžetskog cirkulara i rodno odgovorne budžetske izjave, priprema analiza uticaja budžeta na

rodnu ravnopravnost, kao i priprema izvještaja o realizaciji budžeta iz ugla rodne perspektive.

Obukama realizovanim u saradnji sa navedenim partnerima, učestvovali su predstavnici šest ministarstava kojima je ponuđena mentorska podrška u postupku popunjavanja rodno odgovorne - budžetske izjave.

U okviru organizovanih radionica, znanje i informacije su prenijeti putem interaktivnih vježbi. Ciljna grupa ovih obuka su zaposleni/e u odjeljenjima za kreiranje budžeta pri ministarstvima i kontakt osobe za rodnu ravnopravnost. Sva ministarstva su bila pozvana da kandiduju po dvije osobe koje pripadaju navedenim ciljnim grupama.

Sastanak „Dijalog o rodno odgovornom budžetiranju (ROB)“, koji ima za cilj redovnu razmjenu informacija o preduzetim i planiranim aktivnostima ključnih partnera, april 2024. godine

Četvorodnevna obuka trenera/ica za rodno odgovorno budžetiranje (ROB), oktobar 2023. godine

2. Projekat ŽIG Ženski biznis za privredna društva koja zadovoljavaju uslove iz međunarodnog dokumenta za žensko preduzetništvo IWA 34

Prepoznajući značaj ispravnog identifikovanja „žen-skih biznisa“, ali i izazova sa kojima se suočavaju kompanije u vlasništvu žena u domenu dostupnosti finansiranja, Sekretarijat Savjeta za konkurentnost je, uz podršku EBRD-a i Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, razvio projekat dodjele ŽIGA Ženski biznis za privredna društva koja zadovoljavaju uslove iz međunarodnog dokumenta za žensko preduzetništvo IWA 34.

Međunarodni dokument za žensko preduzetništvo IWA 34 (u nastavku "Dokument") objavljen je 8. marta 2021. godine od strane Međunarodne organizacije za standardizaciju (ISO) i predstavlja:

- ▶ prvi u svijetu skup globalnih definicija, koje se odnose na žensko preduzetništvo, tj. privredna društva u vlasništvu žena i ona kojima upravljaju žene;
- ▶ skup definicija koje se mogu koristiti u programima privrednog osnaživanja žena (javne nabavke, programi za unapređenje konkurentnosti, podsticajne mjere, kreditne linije ili ekonomski programi koji imaju za cilj rodnu ravnopravnost), kao i za prikupljanje međunarodno uporedivih podataka o ženskom preduzetništvu (uključujući uticaj na lokalnu i nacionalnu privredu);
- ▶ dokument koji definiše kriterijume za ocjenjivanje važnih faktora koji se odnose na definicije kao što su: vlasništvo, upravljanje i kontrola u privrednom društvu;
- ▶ alat za bolje definisanje uslova tj. preduslova za sadašnje i buduće inicijative, koje imaju za cilj ekonomsko osnaživanje žena.

Na inicijativu Sekretarijata Savjeta za konkurentnost, a uz podršku tadašnjeg Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma, kao i i Instituta za standardizaciju, prvog jula 2021. godine, dokument je uveden u crnogorski sistem standardizacije pod nazivom MEST IWA 34 („Službeni list Crne Gore”, br. 072/21). Kako bi definicije iz Dokumenta bile primjenjive, SCC je u saradnji sa Institutom za standardizaciju Crne Gore kreirao **online upitnik za samoprocjenu** koji je dostupan i na biznis.gov.me portalu Vlade Crne Gore. Na taj način omogućeno je da se sve zainteresovane strane detaljnije upoznaju sa sadržajem Dokumenta. Popunjavanjem upitnika zainteresovane strane mogu dobiti odgovor:

1. Da li je privredno društvo u vlasništvu žene/a;
2. Da li privredno društvom upravlja/ju žena/e;
3. Da li privredno društvo kontroliše/u žena/e i;
4. Da li je privredno društvo nezavisno

Prepoznajući značaj ispravnog identifikovanja „žen-skih biznisa“, ali i izazova sa kojima se suočavaju kompanije u vlasništvu žena u domenu dostupnosti finansiranja, SCC je razvio projekat dodjeljivanja ŽIGA "ŽENSKI BIZNIS" za privredna društva koja zadovoljavaju uslove iz međunarodnog dokumenta za žensko preduzetništvo IWA 34 (MEST IWA 34 uveden u crnogorski sistem u julu 2021. godine, na inicijativu SCC-a, a uz podršku ministarstva zaduženog za ekonomiju i Instituta za standardizaciju).

Dva su ključna cilja projekta:

- ▶ Pravilno ciljanje, tj. prepoznavanje „žen-skih biznisa“ čije je glavno obilježje da žene imaju ne samo formalno-pravno vlasničku, nego i suštinsku, upravljačku funkciju, što znači da su žene te koje donose odluke u privrednim društvima i učestvuju u ekonomiji.
- ▶ Olakšan pristup finansijskim i nefinansijskim podsticajima za žene privrednice gdje će javnim i privatnim institucijama biti omogućen sistem prepoznavanja ženskih biznisa.
- ▶ Osnov za dobijanje ŽIGA je ispunjavanje svih kriterijuma definisanih međunarodnim dokumentom, a koji su sastavni dio online Upitnika kojim započinje anketiranje privrednih društava koja su kandidati za dobijanje ŽIGA, nakon čega se vrše dodatne provjere. Imajući u vidu složenost procesa za implementatora projekta, putem javnog poziva odabrali smo kompaniju Bi Communication za partnera u realizaciji.

- ▶ Ključne zainteresovane strane su institucije sa kojima se potpisuju sporazumi o saradnji. Do sada su potpisani sa komercijalnim bankama CKB i NLB, Investiciono razvojnim fondom, mikrokreditnom institucijom Alter Modus, faktoring kompanijom Financial Solutions, a posebno nas raduje da se i javni sektor uključio u realizaciju projekta, pa su tako opštine Bar, Bijelo Polje i Petnjica potpisnice sporazuma, kao i Ministarstvo finansija - Direktorat za politiku javnih nabavki. Institucije potpisnice prepoznaju značaj žiga i na razne načine ga koriste kao autentičan i validan kriterijum za sprovođenje procedura za odobravanje

programa podrške namijenjenih ženskim biznisima.

► Važan segment projekta je uspostavljanje i redovno ažuriranje javnog registra privrednih društava kojima je dodjeljen žig, a koji se vodi u saradnji sa prvim crnogorskim provajderom poslovnih informacija BI Consultingom, što daje dodatnu sigurnost institucijama koje obezbjeđuju benefite, da u svakom trenutku imaju tačne i ažurne podatke. Do sada je dodjeljeno 86 žigova, uz plan da do kraja marta 2025. godine dodijelimo ukupno 180 besplatnih žigova.

► Realizacijom ovog projekta SCC ostvaruje svoju misiju u domenu unapređenja rodne ravnopravnosti, kroz ekonomsko osnaživanje žena. Projekat pruža ženama priliku da postanu aktivne učesnice u ekonomiji, omogućavajući im olakšan pristup resursima i podršci potrebnoj za otpočinjanje i vođenje biznisa. Upitnik, Registar i Informativna brošura o projektu su dostupni na sajtu SCC-a (<https://scc.org.me>).

2.1. Implementacija projekta

U cilju uspješne implementacije Projekta, SCC je u avgustu 2023. godine raspisao Javni poziv za izbor Partnera projekta. Za Partnera projekta u septembru 2023. godine izabrana je Agencija za kreativne komunikacije **BI Communication**, u saradnji sa **BI Consulting Montenegro**, prvim crnogorskim provajderom poslovnih informacija. Ugovor je potpisan u novembru 2023. godine i od tada teče rok za realizaciju, koji je 24. mjeseca. U susret izradi projektnog zadatka, identifikovane su brojne aktivnosti za koje se javila potreba za realizacijom, kako bi se projektni zadatak kvalitetno definisao. Projektni zadatak se sastojao od 6 zadataka, odnosno 10 sa njima povezanih aktivnosti.

Od 10 aktivnosti koje su predviđene planom implementacije Projekta, njih 4 se realizuju u kontinuitetu do kraja realizacije projekta (31.03.2025. godine) dok je 6 aktivnosti **realizovano** u cjelosti i to: to:

► **Identifikovanje kompanija koje zadovoljavaju uslove iz MEST IWA 34.**

Baza sadrži 4.534 privredna društva, razvrstana po atributima koji se mogu koristiti za izradu različitih analiza kao što su, djelatnost, poslovni prihodi, broj zaposlenih, region i sl.

► **Izrada statistički reprezentativnog uzorka koji će se dalje detaljno analizirati kako bi se predstavile procjene u broju stvarnih „ženskih kompanija“ (u skladu s MEST IWA 34) u odnosu na one koje to nijesu.**

Nakon što je identifikovana baza kompanija koje zadovoljavaju uslove MEST IWA 34 pristupilo se kre-

ranju statistički reprezentativnog uzorka. Postupak uzorkovanja sproveden je kako bi se osigurali reprezentativni uzorci iz populacije od 4.534 privredna društava. Populacija je stratifikovana na osnovu tri varijable: region, veličina privrednog društva (mikro, malo, srednje) i statistička klasifikacija ekonomskih aktivnosti. Kreirani uzorak sadrži 354 kompanije koje će tokom trajanja projekta biti kontaktirane, i u slučaju zainteresovanosti za dobijanje ŽIGA Ženski biznis biće provjereno da li ispunjavaju potrebne uslove.

► **Izrada grafičkog rješenja i vizuala žiga, koji će se koristiti kroz kampanje, a predstavlja svojinu SCC-a.** Grafičko rješenje žiga je pripremljeno, zajedno sa knjigom grafičkih standarda i isto je usvojeno i koristi se u komunikaciji sa zainteresovanim stranama kroz započete kampanje.

► **Analiza nacionalnog pravnog okvira koji se odnosi na elektronsku verifikaciju žiga i izrada procedure zaštite žiga.**

Zahtjev za registraciju ŽIGA Ženski biznis (ŽŽB) je prihvaćen i zaveden u Ministarstvu ekonomskog razvoja 25. aprila 2024. pod zavodnim brojem: 626-2022-/2024-1. Broj prijave žiga: Ž-2024-182

► **Definisanje procedure za dobijanje žiga**

Detalji sadržani u brošuri Žig Ženski biznis

► **Uspostavljanje i vođenje javno dostupnog registra privrednih društava koja posjeduju žig i nadogradnja portala budiprivrednica.me**

Registar ŽIG Ženski biznis uspostavljen je u junu 2024. godine, i predstavlja ažurnu bazu svih privrednih društava koja su ispunila kriterijume za dodjelu žiga, i koja su shodno navedenom i dobila isti. Trenutno, Registar sadrži podatke o 90 privrednih društava kojima je dodijeljen ŽIG Ženski biznis, a svi podaci su javno dostupni na sajtu Sekretarijata Savjeta za konkurentnost (Registar Žig Ženski biznis).

https://scc.directory/web/index.php/zig-zenski-biznis/registar-zigova-zenski

SCC Sekretarijat Savjeta za konkurentnost

SCC Savjet za konkurentnost Publikacije Aktivnosti Žig "Ženski biznis" Galerija Kontakt Portal Javni pozivi

Pretraga Registra **Pretraži** Poništi

Poslovno ime	PIB	Žig izdat
DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU ZA PROIZVODNJU, PROMET I USLUGE "EIK PILICA" - EXPORT-IMPORT BIJELO POLJE	03650901	31.10.2024
DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU, EXPORT - IMPORT "ESTETIC STUDIO HEDONIC" BAR	03125165	31.10.2024
"WAZDAN" DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU NIKŠIĆ	03592855	31.10.2024
"KONTO-ACCOUNTING" D.O.O. - BAR	02907798	31.10.2024
DRUŠTVO ZA PROIZVODNJU, PROMET I USLUGE, EXPORT-IMPORT "AGENCY PORTAL" D.O.O. PODGORICA	02389622	31.10.2024
BUMBLE BOX DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU BAR	03416518	30.10.2024
DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU KONTO T PODGORICA	02927772	24.10.2024
DRUŠTVO ZA PROIZVODNJU I PROMET ROBA I USLUGA REPORT D.O.O. PODGORICA	02729334	24.10.2024
MODESTY MK D.O.O.	02939363	24.10.2024
DRUŠTVO ZA TRGOVINU I USLUGE ĐERDAN D.O.O. NIKŠIĆ	02638142	22.10.2024

Start Prethodni 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Sljedeći Kraj

Strana 1 od 10

Lansiranje projekta ŽIG Ženski biznis upriličen je organizovanjem pres konferencije 31. januara 2024. godine. Konferenciji su prisustvovali predstavnici medija, a govorili su ključni partneri: šef kancelarije EBRD - Remon Zakaria; ambasadorica Velike Britanije u Crnoj Gori – Dawn McKen; izvršna direktorica Agencije za kreativne komunikacije BI Communication – Ljiljana Burzan-Nikolić i šefica Sekretarijata Savjeta za konkurentnost - Marija Šuković.

Projekat ŽIG Ženski biznis prati aktivna online kampanja na društvenim mrežama (Facebook, Instagram i LinkedIn), gdje se zainteresovane strane upoznaju sa ciljevima projekta, kao i planiranim i realizovanim aktivnostima.

Pres konferencija: ŽIG Ženski biznis, Podgorica, januar 2024. godine

PUBLIKACIJA:

ŽIG Ženski biznis

februar 2024. godine

Dokument sadrži uvodne napomene o projektu kao i upitnik koji sadrži kriterijume MEST IWA 34 dokumenta čijim se zadovoljenjem privredno društvo kvalifikuje za dobijanje ŽIGA „Ženski biznis“.

PUBLIKACIJA:

Uputstvo za primjenu MEST IWA 34 (Žensko preduzetništvo - Ključne definicije i opšti kriterijumi)

mart 2022. godine

Dokumentom se definišu kriterijumi za ocjenjivanje važnih faktora koji se odnose na definicije kao što su vlasništvo, upravljanje i kontrola u privrednom društvu i pomaže u realizaciji inicijativa, koje imaju za cilj povećanje ekonomskog osnaživanja žena.

2.2. Potpisivanje sporazuma o saradnji u okviru projekta ŽIG Ženski biznis i info sesije

Organizovanje info sesija ima za svrhu animiranje što više privrednih društava da se kandiduju za dobijanje žiga. Finansiranje prvih 180 žigova je obezbjeđeno iz budžeta Projekta.

Kao ključni faktor uspjeha Projekta prepoznata je potreba da se što više institucija – banaka, mikrokreditnih finansijskih institucija, opština, ministarstava priključi Projektu, kako bi se obezbjedili realni benefiti za kompanije koje posjeduju ŽIG Ženski biznis. Kroz dijalog sa predstavnicima navedenih institucija namjera je uvesti ŽIG Ženski biznis u interne procedure vezano za odobrenje ciljanih finansiranja (npr. proizvodi i linije namijenjene za razvoja ženskog preduzetništva), odnosno sa predstavnicima institucija sistema (npr. ministarstva, opštine), da kroz programe podrške dodatno vrednuju i analiziraju kompanije koje posjeduju ŽIG Ženski biznis. Na ovaj način će se unaprijediti pristup izvorima finansiranja za stvarne ženske kompanije i time obezbijediti bolji rezultati na polju dostizanja rodne ravnopravnosti.

Kao što je prethodno navedeno, javno dostupan online registar sadrži podatke o privrednim društvima nosiocima ŽIG-a Ženski biznis, kako bi olakšao donosiocima odluka postupak odlučivanja i selekcije za neki od programa podsticaja i podrške koji sprovode. Registar sadrži kompletne podatke o privrednom društvu, nosiocu žiga kao što su naziv, PIB, PDV broj, adresa, kontakt, e-mail, web, djelatnost, klasifikacija, godina osnivanja, vlasnica/e, izvršna direktorica, itd. Registar sadrži i podatke o datumu izdavanja žiga, kao i datum posljednje promjene i dostupan je, pored sajta Sekretarijata Savjeta za konkurentnost, i na portalu BI Consulting koji koriste većina poslovnih banaka i finansijskih institucija u Crnoj Gori.

Sporazum o saradnji potpisan sa mikrokreditnom institucijom Alter Modus, mart 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa CKB bankom, mart 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa faktoring kompanijom Financial Solutions, mart 2024. godine

Prva info-sesija: ŽIG Ženski biznis, Hotel Hilton Podgorica, mart 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa Ministarstvom finansija Crne Gore - Direktorat za upravljanje javnim investicijama i politiku javnih nabavki, jun 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa Investiciono-razvojnim fondom Crne Gore AD, april 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa Opštinom Bar, jun 2024. godine, maj 2024. godine

Info-sesija: ŽIG Ženski biznis, Bar, maj 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa Opštinom Bijelo Polje, oktobar 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa Opštinom Petnjica, oktobar 2024. godine

Sporazum o saradnji potpisan sa NLB Bankom, koja je jedan od pionira na crnogorskom tržištu kada je u pitanju finansijska podrška ženskom preduzetništvu, oktobar 2024. godine

Info-sesija: ŽIG Ženski biznis, Bijelo Polje, oktobar 2024. godine

3. Top Women biznis Montenegro

Već treću godinu zaredom SCC je institucionalni partner Inicijative Top Women Business Montenegro (TWBM) koja je usmjerena na aktivnosti u cilju ekonomskog osnaživanja žena i podrške ženskom preduzetništvu i koja je doprinijela snaženju crnogorske ženske poslovne zajednice. Ove aktivnosti su dio procesa koji zahtijeva sistemski, horizontalan pristup i kontinuirano učešće zainteresovanih strana iz privatnog i javnog sektora. Kompanija BI Communication pokrenula je ovaj važan proces koji su prepoznali Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Sekretarijat Savjeta za konkurentnost (SCC), Privredna komora Crne Gore (PKCG) i Investiciono razvojni fond (IRF), kao i NLB Banka AD Podgorica koja se javlja i u kapacitetu Generalnog pokrovitelja. TWBM se sastoji iz pet cjelina. Prva i osnovna je analiza i objavljivanje rezultata najboljih crnogorskih preduzeća koja su u vlasništvu žena i kojima upravljaju žene i to mikro, malih, srednjih i velikih. Zatim sljedi panel-diskusija na kojoj osvjetliti institucionalni okvir za podršku razvoju ženskih biznisa, kao i pristupe izvorima za njihovo finansiranje. Treća cjelina predstavlja biznis ma-

gazin u kojem se publikuju rezultati rangiranja, ali i analize koju izrađuje analitički partner BI Consulting, te predstavljanja svih preduzeća dobitnika priznanja, kao i događaja, pojedinaca i pojedinki koji su uticali na osnaživanje ženske poslovne zajednice. Na kraju, organizuje se svečana dodjela priznanja za poslovne žene koje su zauzele prvo mjesto u svojoj kategoriji. Projekat dodjele ŽIG Ženski biznis je u potpunosti usklađen sa TWBM i utiče na ekonomsko osnaživanje žena kroz pravilno targetiranje stvarnih „ženskih biznisa i olakšan pristup finansijskim i nefinansijskim podsticajima za žene preduzetnice.

Ove godine TWBM je okupila važne partnere iz privatnog i javnog sektora, kao i međunarodne zajednice: Privredna komora Crne Gore / Chamber of Economy of Montenegro, UNDP Montenegro, NLB Komercijalna banka, Alter Modus i IDEA Crna Gora. Održana je pres konferencija sa institucionalnim partnerima, a uslijediće i panel diskusija, izrada publikacije i svečani koktel za dodjelu priznanja najboljim ženskim biznisima.

Pres konferencija: TWBM, oktobar 2024. godine

Panel diskusija „Žene u biznisu - gdje smo, šta nedostaje i kako možemo napredovati?“, u okviru inicijative TOP Women Business Montenegro, oktobar 2023. godine

4. Ostale aktivnosti Sekretarijata u cilju ekonomskog osnaživanja žena

4.1. Rodno odgovorne javne nabavke

Kroz odličnu saradnju sa Direktoratom za politiku javnih nabavki u Ministarstvu finansija, SCC je imao priliku da uvede rodnu dimenziju, prije svega, u Strategiju za unapređenje politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva 2021-2024 i da organizuje obuke za predstavnike Ministarstva finansija i Komisije za zaštitu prava u postupcima javnih nabavki kako bi se upoznali sa ovom temom. Ono na šta smo posebno ponosni jesu izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama, u dijelu člana 118.

Na ovaj način, napravljen je prvi korak ka kreiranju rodno odgovornih javnih nabavki. Ipak, pored ovog segmenta, jako je važno da država afirmiše kompanije koje promovišu rodnu ravnopravnost unutar svojih organizacija, i to ne samo ženske kompanije, već i tzv. muške, i daje im prednost u postupcima javnih nabavki. Upravo u tom kontekstu, kao jedan od narednih koraka u orodnjavanju postupaka javnih nabavki, SCC je kreirao i set mjera i preporuka koji imaju za cilj unapređenje rodne ravnopravnosti u kompanijama. U narednom periodu, u saradnji sa Ministarstvom finansija biće osmišljen način kako da se mjere i preporuke integrišu u sistem javnih nabavki, kako bi se afirmisala rodna ravnopravnost u kompanijama, ali i kako bi se u odnosu na rodno „osviješćene“ kompanije, a u skladu sa propisima, mogla preduzeti afirmativna akcija. Pored navedenog, u saradnji sa Ministarstvom finansija napravljen je plan za uvođenje rodne integracije i u Pravilnik o metodologiji načina vrednovanja ponuda u postupku javnih nabavki, čije se donošenje očekuje, kao i organizovanje obuka, kako bi se gradili kapaciteti učesnika u postupcima javnih nabavki, a u cilju ekonomskog osnaživanja žena.

U januaru 2023. godine su stupile na snagu izmjene i dopune Zakona o javnim nabavkama, konkretno član 118 je izmijenjen tako da glasi:

*„Odnos cijene i kvaliteta
Član 118*

Odnos cijene i kvaliteta utvrđuje se na osnovu parametara koji mogu da obuhvate:

1) kvalitet, uključujući tehničke, estetske i funkcionalne karakteristike, dostupnost rješenja za sve korisnike, socijalne, ekološke i inovativne karakteri-

*stike trgovine i uslova trgovanja;
2) organizaciju, kvalifikacije i iskustvo lica kojima će biti povjereno izvršenje predmeta nabavke, kada iskustvo lica može da ima značajan uticaj na nivo uspješnosti izvršenja predmeta nabavke ili
3) uslugu nakon prodaje i tehničku pomoć, uslove isporuke, kao što su vrijeme isporuke, proces isporuke, rok isporuke ili rok izvršenja.*

Naručilac mora kao parametre iz stava 1 tačka 2 ovog člana koji se odnose na organizaciju, da predvidi procenat:

- ▶ **učešća žena u broju lica koja će ponuđač angažovati na izvršenju predmeta nabavke;**
- ▶ **učešća žena u ukupnom broju zaposlenih kod ponuđača;**
- ▶ **udjela žena u vlasničkoj strukturi ponuđača.**

Iznos bodova po osnovu parametara iz stava 2 ovog člana ne može da bude veći od 5% od ukupnog utvrđenog maksimalnog broja bodova.

Ako je cijena unaprijed utvrđena, ponude se vrednuju samo po osnovu parametara kvaliteta.

Odnos cijene i kvaliteta određuje se tako da iznos bodova po osnovu cijene ne može biti veći od 90% ukupnog utvrđenog maksimalnog broja bodova.“

Na ovaj način, napravljen je prvi korak ka kreiranju rodno odgovornih javnih nabavki. Ipak, pored ovog segmenta, jako je važno da država afirmiše kompanije koje promovišu rodnu ravnopravnost unutar svojih organizacija, dakle ne samo ženske kompanije, već i tzv. muške, i daje im prednost u postupcima javnih nabavki. Upravo u tom kontekstu, kao jedan od narednih koraka u orodnjavanju postupaka javnih nabavki, SCC je kreirao i set mjera i preporuka koji imaju za cilj unapređenje rodne ravnopravnosti u kompanijama. U narednom periodu, u saradnji sa Ministarstvom finansija biće osmišljen način kako da se mjere i pre-

poruke integrišu u sistem javnih nabavki, kako bi se afirmisala rodna ravnopravnost u kompanijama, ali i kako bi se u odnosu na rodno „osviješćene“ kompanije, a u skladu sa propisima, mogla preduzeti afirmativna akcija. Pored navedenog, u saradnji sa Ministarstvom finansija napravljen je plan za uvođenje rodne integracije i u Pravilnik o metodologiji načina vrednovanja ponuda u postupku javnih nabavki, čije se donošenje očekuje, kao i organizovanje obuka, kako bi se gradili kapaciteti učesnika u postupcima javnih nabavki, a u cilju ekonomskog osnaživanja žena.

4.2. Učešće manje zastupljenog pola u organima upravljanja javnih akcionarskih društava

Krajem 2022. godine na snagu je stupila Direktiva (EU) 2022/2381 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. novembra 2022. godine o unapređenju rodne ravnoteže među direktorima kotiranih kompanija i srodnim mjerama. Cilj Direktive je da se obezbijedi primjena principa jednakih mogućnosti za žene i muškarce i da se postigne rodno izbalansirana zastupljenost među najvišim rukovodećim pozicijama, uspostavljanjem niza proceduralnih zahtjeva u vezi sa izborom kandidata za imenovanje ili izbor na direktorska mjesta na osnovu transparentnosti i zasluga.

Kako bi se u praksi osigurala potpuna jednakost između muškaraca i žena u radnom okruženju, Direktivom se dopuštaju pozitivne mjere, omogućavanjem državama članicama da sprovedu ili donesu mjere koje osiguravaju posebne prednosti kako bi se nedovoljno zastupljenom polu olakšalo bavljenje stručnom djelatnošću ili spriječio, odnosno nadoknadio nepovoljan položaj u njihovoj profesionalnoj karijeri. Postizanje rodne ravnopravnosti na radnom mjestu zahtijeva sveobuhvatan pristup, koji uključuje podsticanje rodno uravnoteženog odlučivanja u kompanijama na svim nivoima, kao i eliminisanje rodnih razlika u zaradama. Osiguranje jednakosti na radnom mjestu je takođe ključni preduslov za smanjenje siromaštva među ženama.

Imajući prethodno u vidu, SCC je zajedno sa partnerima, prije svega Investiciono razvojnim fondom, iskoristio priliku da u okviru Radne grupe za izmjene i dopune Zakona o privrednim društvima, resornom Ministarstvu ekonomskog razvoja i turizma predloži

usklađivanje sa odredbama ove Direktive, konkretno u dijelu uvođenja obaveznog učešća manje zastupljenog pola u organima upravljanja, kako je to propisano članom 5 (pravilo), odnosno članom 12 (izuzetak) Direktive. Konkretno, članom 5 propisano je:

„Države članice će obezbijediti da kompanije koje se kotiraju na berzi

podliježu nekom od sljedećih ciljeva, koji će se postići do 30. juna 2026. godine:

(a) pripadnici nedovoljno zastupljenog pola zauzimaju najmanje 40% pozicija neizvršnih direktora;
(b) pripadnici nedovoljno zastupljenog pola zauzimaju najmanje 33% svih direktorskih pozicija, uključujući izvršne i neizvršne direktore.

Države članice će obezbijediti da kompanije koje se kotiraju na berzi koje ne podliježu cilju utvrđenom u stavu 1 tačka (b) postave pojedinačne kvantitativne ciljeve sa ciljem poboljšanja rodne ravnoteže među izvršnim direktorima. Države članice će osigurati da takve kompanije koje se kotiraju na berzi imaju za cilj postizanje takvih pojedinačnih kvantitativnih ciljeva do 30. juna 2026. godine.

Članom 12 iste Direktive propisano je: *„Država članica može suspendovati primjenu člana 6 i, prema potrebi, člana 5 stav 2, ako su ispunjeni sljedeći uslovi u toj državi članici do 27. decembra 2022. godine:*

(a) pripadnici nedovoljno zastupljenog pola zauzimaju najmanje 30% pozicija neizvršnih direktora ili najmanje 25% svih direktorskih mjesta u kompanijama koje se kotiraju na berzi; ili
(b) nacionalni zakon te države članice:

- **potrebno je da pripadnici manje zastupljenog pola zauzimaju najmanje 30% pozicija neizvršnih direktora ili najmanje 25% svih direktorskih mjesta u kotiranim kompanijama;**
- *predviđene su efikasne, srazmjerne i mjere odvracanja u slučaju nepoštovanja uslova iz podtačke i.;*

- *zahtijeva se da sve kompanije koje se kotiraju na berzi koje nisu obuhvaćene tim nacionalnim zakonom utvrde pojedinačne kvantitativne ciljeve za sva direktorska mjesta.*

Ako je država članica suspendovala primjenu člana 6 i, gde je primjenljivo, člana 5 stav 2 na osnovu nekog od uslova iz prvog podstava ovog stava, smatraće da su ciljevi iz člana 5 stav 1 postignuti u toj državi članici.

Nacrtom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privrednim društvima koji je tokom juna 2023. godine prošao javnu raspravu, predviđene su navedene kvote, što je u skladu sa članom 12 Direktive. Navedene izmjene zakona predstavljaju veliki i važan iskorak u dijelu ekonomskog osnaživanja žena, ali u kranjem i smanjivanju rodnog jaza u zaradama, što i jeste jedan od ciljeva Direktive. Dodatno, imajući u vidu namjeru zakonodavca za potpunim usklađivanjem sa EU direktivama, opravdano je očekivanje da će kroz prelazne i završne odredbe Nacrta zakona biti propi-

sane kvote koje predviđaju da **pripadnici nedovoljno zastupljenog pola zauzimaju najmanje 40% pozicija neizvršnih direktora ili najmanje 33% od ukupnog broja svih direktorskih pozicija**, a zaključno sa 30. 06. 2026. godine.

4.3. Obračunavanje rodnog jaza u zaradama („gender pay gap“)

Diskriminacija u zaradama je prepoznata kao jedna od ključnih prepreka u postizanju jednakosti između muškaraca i žena. Procjena jaza u zaradama je od suštinske važnosti za utvrđivanje stepena rodne nejednakosti koji treba smanjiti. Takođe, pomaže nam da procijenimo prosperitet privrede i društva, što nije moguće ako se polovina stanovništva (žene) ne razvija i ne koristi svoj puni kapacitet. **Glavni cilj inicijative za obračun rodnog jaza u zaradama jeste potpuno uklanjanje razlike u zaradama između muškaraca i žena za isti rad ili rad jednake vrijednosti.** Postizanje ravnopravnosti u zaradama ima benefite s aspekta postizanja:

- ▶ **socijalne pravde** - smanjenjem ili eliminacijom rodnog jaza u zaradama, smanjujemo socijalnu nejednakost i stvaramo pravednije društvo u kojem se cijene i vrednuju jednako rad muškaraca i žena;
- ▶ **ekonomske efikasnosti** - ravnopravnost u zaradama vodi ka boljoj raspodeli resursa, poboljšava produktivnost i podstiče ekonomski rast;
- ▶ **većeg učešća žena na tržištu rada** - jednaka zarada za rad iste vrijednosti podstiče učešće žena na tržištu rada i smanjuje rodnu segregaciju u određenim zanimanjima i
- ▶ **zadovoljstva zaposlenih.**

Da bi se postigla rodna ravnopravnost, neophodno je diskriminatorne prakse svesti na minimum, prvenstveno u domenu moći i novca. Indeks o rodnoj ravnopravnosti koji se priprema po metodologiji

Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost (EIGE) utvrđuje najveće razlike u rodnoj ravnopravnosti između Evropske unije i Crne Gore i one koje se odnose na novac (20,7) i moć (16,8).

Kako se računa rodni jaz u zaradama? Rodni jaz u zaradama izračunava se kao procenat razlike između prosječne bruto zarade muškarca po satu rada i prosječne bruto zarade žene po satu rada u odnosu na prosječne bruto zarade muškarca po satu rada.

U cilju suzbijanja jaza u zaradama, Evropski parlament je nedavno usvojio Direktivu o jačanju primjene principa jednake zarade za jednak rad ili rad jednake vrijednosti za žene i muškarce kroz transparentnost plaćanja i mehanizme za sprovođenje. U tu svrhu predviđene su ključne odredbe koje predviđaju:

- ▶ transparentnost zarada prije zapošljavanja
- ▶ transparentnost informacija o zaradi
- ▶ istoriju zarada
- ▶ izvještavanje o (i rješavanje) rodnih razlika u zaradama
- ▶ odredbe o povjerljivosti;
- ▶ sankcije za nepoštovanje pravila

U okviru inicijative za obračunavanje rodnog jaza u zaradama, SCC je Ministarstvu rada dostavio predlog za dopunu važećeg Zakona o radu. Intervencije su učinjene u članu 99, koji se odnosi na jednakost zarada čime bi se predvidjela **obaveza poslodavca da sprovodi godišnju objektivnu evaluaciju radnog mjesta radi identifikacije razlike u zaradama za isti rad ili rad jednake vrijednosti, pri čemu bi se metodologija za sprovođenje godišnje evaluacije zarada propisala podzakonskim aktom. Dodatno, predviđena je obaveza poslodavca da na početku godine revidira zarade u pravcu izjednačavanja zarada na osnovu godišnje objektivne evaluacije radnog mjesta.** Ovaj predlog je u skladu i sa Konvencijom C100 Međunarodne organizacije rada, kojom je propisano da će svaka članica morati, na način prilagođen metodama za određivanje stopa nagrađivanja koje su na snazi, podsticati i u mjeri u kojoj je to u skladu sa navedenim metodama, osigurati primjenu načela jednakosti nagrađivanja između muške i ženske radne snage za rad jednake vrednosti za sve radnike. Ovo načelo biće primijenjeno putem: domaćeg zakonodavstva, svakog drugog sistema određivanja nagrada ustanovljenim ili priznatim od strane zakonodavstva, putem kolektivnih ugovora zaključenih između poslodavaca i radnika ili putem kombinacije ovih raznih načina.

Dodatno, važno je istaći da je u toku izrada Izvještaja

$$\text{GPG} = \frac{\text{Prosječna bruto (1) zarada muškarca po satu rada} - \text{Prosječna bruto (1) zarada žene po satu rada}}{\text{Prosječna bruto (1) zarada muškarca po satu rada}}$$

o rodnom jazu u zaradama u Crnoj Gori i Metodologije za obračun rodnog jaza u zaradama. Navedene aktivnosti se realizuju u saradnji Uprave za statistiku Crne Gore (MONSTAT) i Međunarodne organizacije rada (ILO). Cilj izvještaja je da pruži relevantne podatke o stanju rodnog jaza u zaradama u Crnoj Gori, a omogućiće i uporedni prikaz sa drugim zemljama u regionu i Evropskoj uniji. Izveštaj će pokušati da identifikuje uzroke ovog fenomena kako bi bolje razumjeli zašto postoji razlika u zaradama između muškaraca i žena, a to su upravo važni inputi za dalje djelovanje SCC i predlaganje mjera, alata i aktivnosti u cilju smanjenja jaza. Nakon objave izvještaja, SCC će u saradnji sa ILO promovisati ključne podatke, kao i Metodologiju.

4.4. Neprenosivo roditeljsko odsustvo

Šta je cilj neprenosivog roditeljskog odsustva? Neprenosivo i potpuno plaćeno roditeljsko odsustvo je posebno važno za postizanje rodne ravnopravnosti i ulaganje u razvoj djece i ukupne porodice. Neprenosive kvote, koje su opšte poznate kao „iskoristite ili izgubite“ odsustvo ili „očeve kvote“, mogu biti jedan od najvažnijih faktora za podsticanje muškaraca da koriste odsustvo i ravnopravno učestvuju u njezi djeteta. Iako porodice žele i zahtijevaju izbore i fleksibilnost, ako dio odsustva nije posebno određen za očeve, mali broj muškaraca će ga uzeti, pojačavajući nejednakosti kod kuće i na poslu i prebacujući odgovornost za njegu u velikoj mjeri na majku. Shodno tome, dodjeljivanje odsustva, kao individualnog prava za svakog roditelja, normalizuje njegu djece i za muškarce i za žene, s tim što se ne zahtijeva od majki da odustaju od odsustva kako bi očevi mogli da ga iskoriste, te se na taj način podržava raznolika porodična struktura, u smislu njege djeteta.

Imajući u vidu da evropska praksa zahtijeva definisanje neprenosivog roditeljskog odsustva, SCC je u saradnji sa Ministarstvom rada, dostavio predlog da se Zakon o radu

uskлади sa EU regulativom. Kako je propisao EU Direktivom 2019/1158 o ravnoteži između posla i privatnog života roditelja i staratelja, utvrđuje se minimalno 4 mjeseca roditeljskog odsustva, a od toga najmanje 2 mjeseca se ne mogu prenijeti sa jednog roditelja na drugog. Dodatno, propisano je da najmanje 2 neprenosiva mjeseca moraju biti adekvatno naplaćena na nivou koji će biti odlučan u svakoj zemlji EU.

Upravo u tom kontekstu, SCC je Ministarstvu radu dostavio predloge za izmjene članova 126 i 127 koji se odnose na porodijsko, odnosno roditeljsko odsustvo, sa fokusom na definisanje neprenosivog roditeljskog odsustva u trajanju od dva mjeseca, u suprotnom ta dva mjeseca „propadaju“, odnosno ne mogu se prenijeti sa oca na majku.

4.5. Uvođenje rodne dimenzije u Uputstvo za procjenu uticaja propisa o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave (RIA)

RIA uputstvo predstavlja jedan od važnih alata kojim se: jača dobro upravljanje, podstiče javna rasprava i omogućava veća predvidljivost i odgovornost javnih politika. SCC je prepoznao značaj ovog alata i tokom 2020. godine, u saradnji sa Ministarstvom finansija, je radio na uvođenju rodne dimenzije

u Uputstvo na lokalnom nivou. Aktivnost je imala za cilj da:

- ▶ omogućiti da se rodna perspektiva primjeni u najranijoj fazi kreiranja politika,
- ▶ uoči rodni aspekt problema politike,
- ▶ pomogne da se uobliče rješenja koja će odgovoriti na različite potrebe muškaraca i žena,
- ▶ da definiciju indikatora za učinak kojim će se mjeriti rezultati sprovođenja mjera i aktivnosti definisane politikama i koje resurse stavljaju na raspolaganje ženama,
- ▶ odredi kakav uticaj imaju politike na žene i rodnu jednakost uopšte.

Da bi se rodna dimenzija adekvatno implementirala, a kasnije i pratila implementacija i radila evaluacija iste, SCC je predstavio korake u okviru procesa sprovođenja procjene uticaja propisa na rodnu ravnopravnost, na lokalnom nivou:

1. definisanje problema u okviru kojeg se, između ostalog, razmatra postojeća situacija između muškarca i žene, u okviru sektora u kojem se propis donosi;
2. definisanje ciljeva javne politike, uključujući i ciljeve koji će unaprijediti rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou;
3. identifikovanje opcija javne politike radi postizanja ciljeva, uključujući i ciljeve za postizanje rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou;
4. analiza pozitivnih i negativnih, odnosno direktinih i indirektnih uticaja rješenja iz predloga propisa na lokalnom nivou, procjena ekonomskih društvenih uticaja, te uticaja na rodnu ravnopravnost i druge lokalne uticaje za svaku od opcija;
5. definisanje mehanizma praćenja i evaluacije korišćenjem rodničkih indikatora.

U tom kontekstu, Uputstvo za procjenu uticaja propisa o pripremi i procjeni analize uticaja odluka i drugih propisa organa lokalne samouprave ("Sl. list CG", br. 105/20) je izmijenjeno na način kako je predloženo od strane SCC, a intervencije su učinjene kroz 4 člana, i to:

U članu 2, stav 1, Faze analize uticaja:

„Analiza uticaja propisa obuhvata: defini-

sanje problema odnosno ciljeva koji se predloženim propisom žele riješiti, identifikovanje i analiziranje opcija za rješavanje tih problema, procjenu fiskalnog uticaja, **procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost**, konsultacije zainteresovanih strana, monitoring i evaluaciju.“

U članu 3, stav 1, Definisane problema:

„U postupku pripreme propisa predlagač propisa određuje obim problema koji predloženim propisom treba da se riješe, uzroke, ciljnu grupu, da li problem ima rodnu dimenziju, da li je problem u nedostatku propisa i ukazuje na razloge zbog kojih problem nije mogao biti riješen postojećim regulatornim okvirom“.

U članu 5, stav 1, Identifikovanje opcija za rješavanje problema:

„Prilikom identifikovanja opcija za rješavanje problema, predlagač propisa određuje opcije koje ispunjavaju utvrđene ciljeve (relevantne - izvodljive - preferirane opcije), razmatra regulatorne i neregulatorne opcije i obrazlaže preferiranu opciju i njenu rodnu dimenziju.“

U članu 6, Analiziranje opcija:

„Prilikom analiziranja opcija, predlagač propisa obrazlaže pozitivne i negativne odnosno direktne i indirektno uticaje rješenja iz predloga propisa na lokalnom nivou, procjenjuje vjerovatne ekonomske, društvene uticaje, uticaj na rodnu ravnopravnost i druge lokalne uticaje za svaku od opcija, uključujući i procjenu administrativnih opterećenja, specificira na koje se društvene grupe, ekonomske sektore ili posebna područja utiče i razmatra rizike implementacije i prepreke prilikom postupanja u skladu sa opcijom.“

PUBLIKACIJA:

Priručnik za procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost mart 2021. godine

SCC pripremio Priručnik kao jednu vrstu vodiča za zaposlene u lokalnoj samoupravi, ali i državnoj upravi, kako bi se olakšao proces uključenja rodne perspektive u odluke koje se donose na centralnom i lokalnom nivou. Imajući u vidu da svaki propis koji se donese prilikom objavljivanja teksta na javnu raspravu mora imati ispunjen i RIA obrazac, jasno je koliko je ovo moćan alat za procjenu uticaja propisa na rodnu ravnopravnost. SCC je odmah po usvajanju Uputstva na lokalnom nivou uputio inicijativu da se isti propis donese i na centralnom nivou i da sadrži rodnu dimenziju, kako bi se u najranijoj fazi kreiranja politika primijenila rodna perspektiva i kako bi se donijela rješenja koja će odgovoriti na različite potrebe muškaraca i žena.

PUBLIKACIJA:

Mapa puta – Rodno odgovorna reforma investicione klime u Crnoj Gori

jun 2021. godine

Mapa puta je dokument osmišljen je da pomogne kreatorima politika i zagovornicima promjena javnih politika u Crnoj Gori da nauče o različitim ograničenjima koja investiciona klima ima na muškarce i žene preduzetnike/ce, tako da to uzmu u obzir prilikom formulisanja politika i reformi i/ili kada se zalažu za iste. U dokumentu je predstavljeno: kako ograničenja investicione klime utiču na biznis vođen od žena u Crnoj Gori; kako rodno odgovorne politike investicione klime izgledaju, najbolje prakse iz drugih zemalja i niz samostalnih alata za identifikovanje i adresiranje mogućnosti podrške ženama preduzetnicama.

PUBLIKACIJA:

Rodno-odgovorno investiciono okruženje u Crnoj Gori za 2021. godinu

mart 2022. godine

Od septembra 2020. godine, SCC aktivno radi na uvođenju rodne dimenzije u svim aspektima poslovanja kako bi se doprinijelo rodnoj ravnopravnosti i ekonomskom osnaživanju žena. U tom smislu, tokom 2020. godine, SCC je sproveo Osnovnu procjenu poslovanja s ciljem utvrđivanja da li ograničenja vezana za investicionu klimu utiču drugačije na privredna društva koja vode žene i na ona koja vode muškarci. Na osnovu te procjene, SCC je pripremio Mapu puta za kreiranje djelotvornih politika za žene u biznisu, predstavio ga javnosti, a date su i preporuke za 2021. godinu. U četvrtom kvartalu 2021. godine, SCC je sproveo isto istraživanje da bi se utvrdilo trenutno stanje, uvidjele promjene i mogući trendovi i da bi se pružili savjeti za reforme u 2022. godini.

PUBLIKACIJA:

Mapa puta za reformu rodno-odgovornog investicionog okruženja u Crnoj Gori za 2022. godinu

jun 2023. godine

Dokument pruža analizu faktora koji utiču na investiciono okruženje iz rodne perspektive i pruža uputstva gdje da se usmjere buduće reforme kako bi investiciono okruženje u Crnoj Gori bilo rodno odgovorno. Prethodno je u skladu sa misijom SCC, a to je promovisanje javno-privatnog dijaloga, unapređenja konkurentnosti i stvaranja preduslova za poslovno okruženje u Crnoj Gori koje pruža jednake prilike za sve članove društva. U tom pravcu je i Mapa puta usklađena sa rodnom misijom SCC koja se odnosi na aktivnosti koje imaju uticaj na povećanu jednakost između muškaraca i žena u biznisu. Mapa puta je izrađena na crnogorskom i engleskom jeziku.

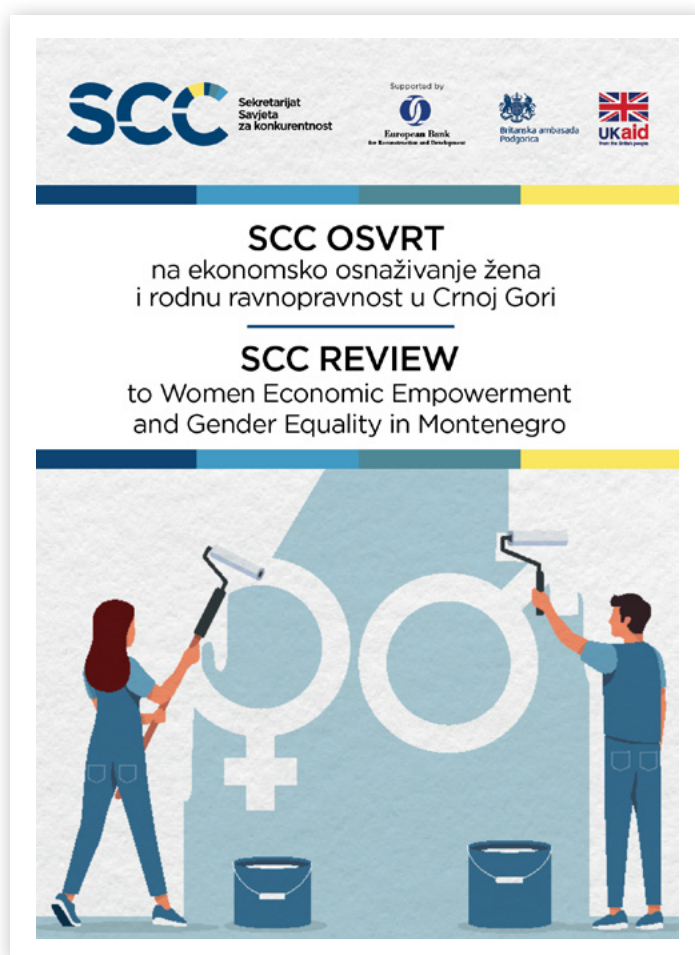

PUBLIKACIJA:

SCC osvrt na ekonomsko osnaživanje žena

novembar 2020. godine

Dokument predstavlja kratak presjek stanja u oblasti rodne ravnopravnosti u Crnoj Gori, sa aspekta SCC, nakon nekoliko mjeseci rada na ovoj temi. Posebna pažnja posvećena je statusu žena i rodnim razlikama u Crnoj Gori, kao i predlogu daljih aktivnosti kako bi se stanje u ovoj oblasti unaprijedilo. Još na samom početku bavljenja ovom temom, SCC je obezbijedio partnerstvo i spremnost za saradnju u smislu prikupljanja podataka za polaznu ocjenu poslovnog okruženja (od poslovnih udruženja) i za upoznavanje sa rodnom ravnopravnošću (vladini zvaničnici), kao i saradnju u uvođenju rodne integracije u projekte, programme i strategije.

Učešće u radnim grupama

SCC se trudi da pored učešća u izradi zakona, podzakonskih akata, strateških dokumenta, izrade publikacija, organizovanja radionica, ali i stalnom građenju internih kapaciteta, svoj doprinos unapređenju rodne ravnopravnosti da i kroz aktivno učešće u radu radnih grupa. Konkretno, SCC je član **Radne grupe ekonomsko osnaživanje žena**, kojom koordinira Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma i koja je osnovana u okviru Savjeta za konkurentnost i **Radne grupe za izradu Akcionog plana za 2023-2024 Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025**, kojom koordinira Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava.

Iako se SCC tek tri godine bavi temom ekonomskog osnaživanja žena, donosioci odluka su veoma brzo prepoznali značaj aktivnos-

ti Sekretarijata, koje su uključili i u akcione planove za sprovođenje strategija. Tako su kroz AP za sprovođenje Strategije za razvoj ženskog preduzetništva 2021-2024, u okviru RG za ekonomsko osnaživanje žena, prepoznate SCC aktivnosti poput:

- ▶ unapređenja postojećih i izrada novih propisa i strateških dokumenata značajnih za ekonomsko osnaživanje žena i razvoj ženskog preduzetništva – kroz njihovu prethodnu rodnu analizu – SCC dostavio komentare na: Zakon o javnim nabavkama, Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, Zakon o radu, Strategiju za unapređenje politike javnih nabavki i javno-privatnog partnerstva 2021-2024, Strategiju reforme javne uprave, Strategiju digitalne transformacije, itd;

- ▶ uspostavljanja sveobuhvatnog i ažurnog

statističkog izvještavanja o ženskom preduzetništvu, u skladu sa međunarodnim standardima – SCC svake godine, na osnovu Procjene rodno-odgovornog investicionog okruženja u Crnoj Gori, izrađuje Mapu puta za kreiranje djelotvornih politika za žene u biznisu;

- ▶ uključivanja ženskih udruženja u donošenje odluka – SCC radi izvještaje o uključenosti privatnog sektora u proces izrade zakona, u okviru kojeg su i dva ženska udruženja koje su članice Savjeta za konkurentnost i imaju rotirajuće članstvo, na godišnjem nivou (Asocijacija poslovnih žena i Udruženje preduzetnica).

Kada je u pitanju AP Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti, tu su prepoznate sljedeće SCC aktivnosti:

- ▶ organizovanje obuka o rodno odgovornom budžetiranju za direktora direktorata, kao i budžetske analitičare;

- ▶ predstavljanje rodno budžetske izjave, rodno budžetskog cirkulara, predloga za izmjene i dopune Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti;

- ▶ predstavljanje Mape puta i Rodna analize Programa za unapređenje konkurentnosti privrede.

Rodna analiza

Programa za unapređenje konkurentnosti privrede 2019-2023.

mart 2024. godine

Sekretarijat Savjeta za konkurentnost je, kao i prethodnih godina, analizirao efekte programskih linija za unapređenje konkurentnosti koje realizuje Ministarstvo ekonomskog razvoja, sa posebnim akcentom na distribuciju sredstava na osnovu pola. Posebno ohrabruje činjenica da su privredna društva u dominantno ženskom vlasništvu prepoznala ponuđene programske linije kao sredstvo za započinjanje i/ili unapređenje

poslovnih modela, pa tako iznos dodijeljene podrške raste iz godine u godinu. U 2023. godini iznos podrške je bio 831.280 EUR, što je povećane od 14% u odnosu na 2022. godinu kada je iznos podrške bio 732.259 EUR. U 2023. godini su prihvaćene 172 aplikacije za ponuđene vidove podrške što je povećanje od 31% u odnosu na 2022. godinu kada je prihvaćena 131 aplikacije.

Analize pokazuju da privredna društva u dominantnom vlasništvu žena traže manje sredstava nego muškarci, ali se trend mijenja Rast obima podrške društvima u vlasništvu žena uočavamo iz evidencije Ministarstva ekonomskog razvoja za period od 2020. do 2023. godine, od kada su dostupni podaci o odobrenim sredstvima podijeljeni po polu. Privredna društva u vlasništvu žena su u 2020. godini ostvarila udio od 23% u ukupno odobrenim sredstvima iz Programa, a već u 2021. godini taj procenat je porastao i iznosio je 33%, od ukupno odobrenih sredstava za tu godinu. U 2022. godini evidentan je ponovni rast udjela u ukupno odobrenim sredstvima i isti je iznosio 36%, da bi u 2023. godini udio bio približno isti i iznosio je 35%.

Navedena privredna društva se u većem broju prijavljuju za nefinansijsku podršku, a od programa finansijske podrške u velikom obimu koriste sredstva za nabavku opreme niže vrijednosti kao i za podršku digitalizaciji. Posmatrano u apsolutnim vrijednostima, najveći obim podrške privrednim društvima koja su u dominantno ženskom vlasništvu, iznosio je 314.849 EUR u 2023. godini (38% od ukupnog iznosa sredstava finansijske podrške) i odnosio se na programsku liniju za nabavku opreme male vrijednosti.

Kao i prethodnih godina, SCC je dostavio i konkretne preporuke po pitanju unapređenja Programa, a neke od njih su:

- ▶ Izrada analize učestalosti prijavljivanja i dobijanja sredstava iz programskih linija kako bi se sprečila situacija da ista privredna društva svake godine koriste ta sredstva. Predlaže se uvođenje kriterijuma da korisnici mogu dobiti sredstva npr. jednom u tri godine, čime bi se omogućilo više privrednim

subjektima da iskoriste benefite programa, što bi pozitivno uticalo na konkurentnost ekonomije

► Izrada ex post analize koja će pokazati stvarne efekte koji dodjeljena podrška ima na konkretno privredno društvo, kao i na ekonomiju Crne Gore. U tom smislu potrebno je definisati ključne indikatore na osnovu kojih bi se mogli izvesti zaključci o konkretnim efektima određenih programskih linija (npr. indikator može da bude povećanje broja zaposlenih, zatim povećanje poslovnih prihoda, povećanje poreza na dobit, itd). Prilikom donošenja odluke o dodjeli podrške iz nekog od programa, uzeti u obzir da li privredno društvo posjeduje ŽIG Ženski biznis. Posjedovanje Žiga Ženski biznis znači da su uslovi definisani standardom IWA 34 zadovoljeni (skup globalnih definicija, koje se odnose na žensko preduzetništvo). S tim u vezi, preporuka je da se ŽIG Ženski biznis uvede u interne procedure vezano za odobrenje ciljanih finansiranja (npr. proizvodi i linije namijenjene za razvoja ženskog preduzetništva), odnosno da se kroz programe podrške dodatno vrednuju kompanije koje posjeduju ŽIG Ženski biznis. U postupku je iz-

rada javno dostupnog online registra koji će sadržati podatke o privrednim društvima nosiocima Žiga Ženski biznis, što će olakšati donosiocima odluka postupak odlučivanja i selekcije za neki od programa podsticaja i podrške koji sprovode. Na taj način će se dodatno promovisati žensko liderstvo, a ne samo vlasništvo, za koje smo svjedoci da može biti samo formalno zbog sticanja određenih trenutnih benefita.

4.6. Javni dijalog i promocija važnosti teme ekonomskog osnaživanja žena

SCC je u prethodnih pet godina ostvario izuzetno uspješnu saradnju sa partnerima na temu ekonomskog osnaživanja žena i promocije rodne ravnopravnosti. Tokom ovog perioda implementirane su brojne inicijative u pogledu organizacije konferencija, okruglih stolova, radionica i drugih oblika dijaloga. Neki od njih su bili organizovani od strane Sekretarijata, dok su na drugim predstavnicima SCC uzeli aktivno učešće na panel diskusijama ili na drugi način učestvovali na događajima sa rodnom misijom. Sve ove aktivnosti su imale za cilj promovisanje ključnih principa rodne ravnopravnosti, podsticanje razmjenjene najboljih praksi i iskustava, kao i stvaranje povoljnog okruženja za žene u sektoru ekonomije. Saradnja kroz zajedničke kampanje značajno doprinosi stvaranju uslova za dalji napredak u ostvarivanju cilja jačanja ekonomske pozicije žena i dostizanja rodne ravnopravnosti.

Sekretarijat
Savjeta
za konkurentnost

Empower the Women, Boost the Economy

RIMSKI TRG 46 / 81000 PODGORICA, CRNA GORA
MAIL: SCC@SCC.ORG.ME

<https://scc.org.me>

